

Uchwała Nr 12
stanowisko strony pracowników i strony pracodawców Rady Dialogu Społecznego
z dnia 27 czerwca 2016 r.
w sprawie
negatywnych skutków gospodarczych i społecznych związanych z realizacją przepisów
Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi
Skarbu Państwa

Na podstawie art. 29 w związku z art. 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. z 2015r., poz.1240) zwanej dalej „ustawą”, uchwała się co następuje:

§ 1

1. Strona pracowników i strona pracodawców Rady Dialogu Społecznego przedstawiają następujące wspólne stanowisko w sprawie negatywnych skutków gospodarczych i społecznych związanych z realizacją przepisów Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.
2. Zakres podmiotowy i przedmiotowy obowiązującej regulacji ustawowej:
  - a. wprowadzona w życie Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa objęła 1125 podmiotów gospodarczych (gospodarstw rolnych - dzierżawców) działających w obszarze rolnictwa.
  - b. podmioty te, dzierżawią od Skarbu Państwa grunty rolne łącznie o powierzchni 231986 hektarów.
  - c. przepisy cytowanej wyżej Ustawy pośrednio obligują gospodarstwa rolne (dzierżawców) do wyrażenia zgody jeszcze w trakcie trwania umowy dzierżawnej na wyłączenie 30 % dzierżawionych gruntów Skarbu Państwa do późniejszej sprzedaży tak wydzielonego arealu. Odmowa wyrażenia zgody skutkuje dla tych gospodarstw (jak wynika z Ustawy) utratę możliwości prawa pierwokupu dzierżawionych gruntów po jej zakończeniu okresu dzierżawy.
3. Negatywne skutki społeczne i gospodarcze funkcjonowania Ustawy
  - a. podmioty gospodarcze działające w sektorze rolnym (przy znanych powszechnie trudnościach w prowadzeniu działalności gospodarczej w tej branży) tracąc 30 % dzierżawionych gruntów narażone są na radykalne ograniczenie działalności lub nawet rezygnacji z jej dalszego prowadzenia.
  - b. na przestrzeni kolejnych lat obowiązywania tej Ustawy radykalnie zmniejszy się potencjał wytwórczy (obniżenie produkcji roślinnej i zwierzęcej).
  - c. utrata arealu przyniesie straty dla tych firm np., z powodu wyłączenia z użytkowania budynków i urządzeń i sprzętu, z powodu poniesienia kosztów adaptacyjnych.

d. w okresie obowiązywania Ustawy, tj. od 2012 r do 2033 r. zagrożonych utratą pracy zostanie 13591 pracowników. Wliczając do tego osoby na utrzymaniu tychże pracowników, zagrożenie ubóstwem dotyczyć będzie ok. 42.888 osób. Należy pamiętać, że tak duże ograniczenie zatrudnienia oraz wzrost ubóstwa dotknie pracowników gospodarstw rolnych pracujących w miejscu, gdzie na ogół zarówno bezrobocie, jak i ubóstwo i tak jest proporcjonalnie duże (obszary popegeerowskie).

4. **W związku z powyższymi zagrożeniami rekomenduje się Rządowi RP** za konieczne i pilne nowelizację Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa w proponowanej w załączeniu do Stanowiska kierunku.

Główni adresaci stanowiska: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

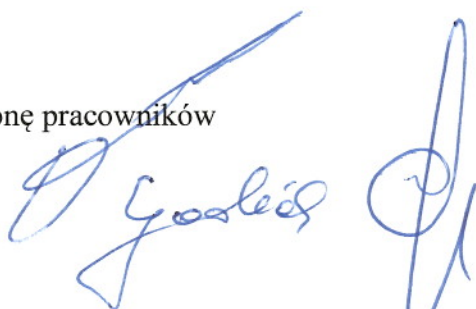
Załącznikiem do niniejszego stanowiska:

1. propozycje zmian legislacyjnych Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa;
2. wykaz obszaru i czas działania Ustawy.

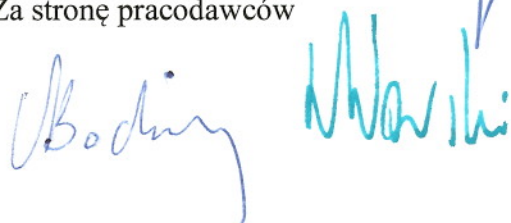
§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Za stronę pracowników

Za stronę pracodawców

Propozycja nowelizacji

Ustawy z dnia 16 września 2011 r.

o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw

(Dz. U. 2011.233.1382 z dnia 2011.11.02)

1. Po art. 4 ust. 1 dodaje się pkt „1a” i „1b” w brzmieniu:

„1a. Jeżeli umowa dzierżawy o której mowa w ust. 1 oraz umowa jaka podlegałaby ustawie na dzień 31.12.2011 r. zawiera postanowienie o możliwości wyłączenia części gruntów i w tym zakresie umowa została w całości lub w części zrealizowana przez Dzierżawcę, a dzierżawca udokumentuje w terminie 1 miesiąca od daty wejścia w życie art. 4 ust. 1 pkt 1a, społeczno-ekonomiczne powody odrzucenia propozycji wyłączenia 30% w 2012 roku, Agencja Nieruchomości Rolnych, w terminie 2 miesięcy od dnia wejścia w życie ustępu 1a, przedstawi dzierżawcom, w formie pisemnego zawiadomienia, propozycję zmian tej umowy w zakresie możliwości przywrócenia prawa do wyłączenia z dzierżawy 30% powierzchni użytków rolnych, będących przedmiotem dzierżawy, z tym że powierzchnię uprzednio wyłączoną przez Dzierżawcę na podstawie umowy, Agencja Nieruchomości Rolnych uwzględni do powierzchni 30% użytków rolnych w stosunku do wielkości powierzchni dzierżawionej na dzień 31.12.2011r”.

„1b. Jeżeli Dzierżawca wyraził zgodę na wyłączenie 30% i dotychczas nie wydał tych gruntów do zasobu, Agencja Nieruchomości Rolnych, w uzasadnionych społeczno-ekonomicznie przypadkach, ma prawo do zmiany umowy, poprzez zaliczenie do powierzchni wyłączanych 30% użytków rolnych, gruntów jakie dzierżawca wydał przed 2012 rokiem, na podstawie umowy dzierżawy.

1. Po art. 4 ust. 2 dodaje się pkt „2a” w brzmieniu:

„2b. Agencja Nieruchomości Rolnych wraz z zawiadomieniem o którym mowa w ust. 1a wezwie Dzierżawcę do wskazania działek do wyłączenia oraz podania terminów, w jakich wyda te działki, w formie pisemnego oświadczenia, w terminie 2 miesięcy od daty otrzymania zawiadomienia o jakim mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1a.

2. Po art. 4 ust. 2 dodaje się pkt „2b” w brzmieniu:

„2c. Dzierżawca w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia ustali z ANR działki wyłączane oraz ich powierzchnie i termin wydania na podstawie porozumienia i w terminie 4 miesięcy od daty otrzymania zawiadomienia o jakim mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 a, zawrze aneks do umowy dzierżawy.

3. Po art. 4 ust. 2 dodaje się pkt „2c” w brzmieniu:

Po upływie terminu o jakim mowa w ust. 2c, ANR samodzielnie wyznaczy Dzierżawcy grunty i termin ich wydania, zgodnie z ustępem 1a i prześle projekt zmiany umowy oraz wezwie Dzierżawcę do złożenia oświadczenia.”

4. Po art. 4 ust. 3 dodaje się ust. „3c” w brzmieniu:

„3c. W terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wezwania, o którym mowa w art. 4 ust. 2c, dzierżawca składa Agencji Nieruchomości Rolnych oświadczenie w formie pisemnej o:

1) przyjęciu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2c, albo

2) odrzuceniu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2c.

5. Art. 4 ust. 4 nadaje się nowe brzmienie:

„ 4. W przypadku niezłożenia w terminie oświadczenia, o którym mowa w ust. 3 oraz 3c, uznaje się, że dzierżawca odrzucił zaproponowane przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmiany umowy dzierżawy.

6. Art. 4 ust. 5 nadaje się nowe brzmienie:

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 3 pkt 1 oraz w ust. 3 c pkt 1, Agencja Nieruchomości Rolnych i dzierżawca niezwłocznie, nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia przez dzierżawcę oświadczenia o przyjęciu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy dokonują, w formie pisemnej, zmiany tej umowy oraz przedłużają termin obowiązywania umowy do maksymalnie 30 lat licząc od daty jej zawarcia z zastrzeżeniem, że zmiana wysokości czynszu dzierżawnego na kolejnych 5 lat, nie może przekraczać 100% ceny w stosunku do czynszu dotychczasowego”.

7. Po art. 4 ust. 11 dodaje się ust. „11a” i 11 b w brzmieniu:

„11a W przypadkach, o których mowa w ust. 3b i 3c oraz w przypadku zawarcia przez strony zmiany umowy w zakresie wyłączenia 30% użytków rolnych do Dzierżawcy stosuje się nadal art. 29 ust. 1 pkt 3 i art. 39 ust. 2 pkt 1 ustawy, o której mowa w art. 1 i dzierżawca ma prawo do zawarcia aneksu na przedłużenie umowy bez względu na termin w jakim umowa ulega zakończeniu.

„11 b W przypadku złożenia przez Dzierżawcę oświadczenia, o którym mowa art. 4 ust. 2 pkt 2a w zakresie wyłączenia 30%, w przypadku posiadania gruntów przez Dzierżawcę na dzień złożenia oświadczenia na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1a Agencja Nieruchomości Rolnych uznaje, że do niepodpisania aneksu w 2012 roku doszło bez winy stron, umowy dzierżawy nie wygasły i obowiązują do dnia zawarcia aneksu, o którym mowa w art. 4 ust. 5 .

8. Po art. 4 ust. 12 dodaje się ust. „3” w brzmieniu:

„3. Spełnienia zobowiązań finansowych wobec banków i ANR oraz innych instytucji finansujących, grup producentów rolnych, z którymi umowy zawarto do 31.12.2015r., nie dłużej niż o 8 lat.

9. Art. 4 ust. 13 nadaje się nowe brzmienie:

„13. Termin, o którym mowa w ust. 12, określa się na wniosek dzierżawcy składany łącznie z oświadczeniem, o którym mowa w ust. 3c pkt 1 lub 2a”.

10. Po art. 5 ust. 1 dodaje się ust. „1a” i 1b w brzmieniu:

„1a. Łączna powierzchnia użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa dzierżawiona przez osobę prawną, w przeliczeniu na procent udziałów na każdego udziałowca spełniającego kryteria rolnika indywidualnego, po dokonaniu wyłączenia nie przekraczały 300 ha, z tym że stan udziałów ustala się na dzień 31 grudnia 2011 roku.

„1b. Łączna powierzchnia użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa dzierżawiona przez osobę prawną gospodarującą w formie spółdzielni rolniczych oraz spółek , w których udziały należały w minimum 15% do byłych pracowników PGR-u, z tym że stan udziałów ustala się na dzień 31 grudnia 2015 roku”.

UZASADNIENIE

Skutkiem wprowadzenia art. 4 i 5 ustawy z 16.09.2011 r. było pozbawienie wielu dzierżawców prawa do swobodnej i przemyślanej decyzji w zakresie wyrażenia zgody lub odmowy na wyłączenie 30% użytków rolnych z zawartych przed 3.12.2011 r. umów dzierżawy.

Jak wynikało z uzasadnienia w/w ustawy różnica w powierzchni żądanej przez ANR do wyłączenia w stosunku do treści zawieranej umowy miała wynosić 10%.

Praktyka wyłoniła jednak inne zasady i ANR w związku z takim sformułowaniem przez ustawodawcę treści art. 4 ust. 1-3, zamiast uwzględnienia wcześniej wyłączonych użytków rolnych na podstawie umowy dzierżawy, musiała zażądać 30% użytków wyliczonych z aktualnej powierzchni gruntów każdego dzierżawy na dzień wysyłania zawiadomienia.

Art. 4 ustawy:

„Jeżeli umowa dzierżawy zawarta przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, przedmiotem której są nieruchomości wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa nie zawiera postanowienia o możliwości wyłączenia, o którym mowa w art. 38 ust. 1a ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, Agencja Nieruchomości Rolnych, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, przedstawi dzierżawcom, w formie pisemnego zawiadomienia, propozycję dokonania zmian tej umowy w zakresie wyłączenia z dzierżawy 30% powierzchni użytków rolnych będących przedmiotem dzierżawy.

2. Agencja Nieruchomości Rolnych wraz z zawiadomieniem, o którym mowa w ust. 1, przesyła projekt zmiany umowy dzierżawy, o której mowa w ust. 1, określający działki ewidencyjne lub ich części, które proponuje wyłączyć z dzierżawy. Przy doręczaniu zawiadomień stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

3. W terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, dzierżawca składa Agencji Nieruchomości Rolnych oświadczenie w formie pisemnej o:

1) przyjęciu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2, albo

2) odrzuceniu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2.

4. W przypadku niezłożenia w terminie oświadczenia, o którym mowa w ust. 3, uznaje się, że dzierżawca odrzucił zaproponowane przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmiany umowy dzierżawy”.

W praktyce wielu dzierżawców nie mogło zgodzić się na okrojenie dochodowości gospodarstwa o 50%, ponieważ doprowadziło by to do jego upadłości.

Ustawodawca w 2011 roku nie wziął pod uwagę zasadniczych kwestii w analizowaniu sytuacji każdego dzierżawcy:

1. nie dał możliwości zaliczenia do owych 30% gruntów już wyłączonych na podstawie umowy dzierżawy przez co:
  - a) część podmiotów, która wydała 20% gruntów przed 2012 rokiem musiała oddać jeszcze 30% użytków rolnych;
  - b) część podmiotów, która wydała mniej niż 20%, musiała także wydać jeszcze 30% użytków rolnych,
  - c) część podmiotów do 2012 roku zdążyła dokonać wykupu części majątku dzierżawionego i uniknęła wyłączenia 30%, ponieważ pozostało jej w dzierżawie mniej niż 428 ha,
  - d) część podmiotów nie wydała z umowy żadnego hektara i wydała tylko 30% na podstawie ustawy i zachowała uprawnienia do dalszej dzierżawy i pierwszeństwa nabycia.

2. nie uwzględniono aspektów ekonomicznych i prawnych:

- e) część podmiotów nie wydała 30%, ponieważ gospodarstwo było objęte roszczeniami byłych spadkobierców i Ci zamierzali grunty nabyte w pierwszeństwie sprzedać innemu podmiotowi, niż dzierżawca, stąd ANR nie miała możliwości realizacji celu ustawy,
- f) część podmiotów miała zaciągnięte kredyty bankowe i nie miała zgody banku na wydanie 30%, a te okoliczności nie były brane pod uwagę w ramach przesunięcia terminu wydania gruntów,
- g) część podmiotów zainwestowała w ramach grup producentów rolnych i musiała jako członek tej grupy zachować areał na niezmienionej powierzchni do zakończenia programu, a ta okoliczność nie była uwzględniana do przesunięcia terminu wydania.
- h) część podmiotów miała przyznane raty w ANR na zakup gruntów i uszczuplenie dochodów o 50% z posiadanych użytków rolnych nie dawało im szansy ich spłacenia.

2. *nie uwzględniono przy osobach prawnych stanu posiadania gruntów w stosunku do udziałów, tak jak przewidywał to art. 5 ust. 2 ustawy, przez co rodziny, które gospodarowały w formie spółek z o.o. zostały potraktowane gorzej, niż rolnicy indywidualni, albowiem trzy rodziny dzierżawiące 500 ha, musiały wydać 30% użytków rolnych a rolnik indywidualny posiadający 427 ha nie był do tego zobowiązany.*

„ Przepisów art. 4 nie stosuje się do umów dzierżawy zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w przypadku gdy:

- 1) łączna powierzchnia użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa dzierżawiona przez danego dzierżawcę w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy po dokonaniu wyłączenia nie przekraczałyby 300 ha, chyba, że dzierżawca złożył do Agencji Nieruchomości Rolnej wniosek o wyłączenie z dzierżawy 30 % powierzchni użytków rolnych będącym przedmiotem dzierżawy, w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, lub
  - 2) stroną umowy dzierżawy jest spółka, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 5 ust. 6 ustawy, o której mowa w art. 1, lub inna spółka prawa handlowego, w której Skarb Państwa lub instytut badawczy posiada większość udziałów lub akcji.
2. Przy ustaleniu łącznej powierzchni użytków rolnych, o której mowa w ust. 1 pkt 1, będących przedmiotem współposiadania danego dzierżawcy uwzględnia się powierzchnię nieruchomości rolnych faktycznie przez niego władanych, jeżeli w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy dzierżawca złoży pisemne oświadczenie, w którym określi łączną powierzchnię użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

przez niego dzierżawionych i będących przedmiotem jego faktycznego władania, a w przypadku gdy nie można ustalić powierzchni nieruchomości rolnej faktycznie władanych przez danego dzierżawcę uwzględnia się łączną powierzchnię nieruchomości rolnych stanowiących przedmiot współposiadania.

3. *Osoba, która złożyła nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w ust. 2, podlega odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany da zawarcia w nim klauzuli następującej treści: Jestem świadom odpowiedzialności karnej za składanie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań..*

W związku z taką treścią ustawy wiele podmiotów, biorąc pod uwagę obciążenia gospodarstwa, aspekty socjalne i stan zatrudnienia, wielość współników nie była w stanie złożyć oświadczenia o wyrażeniu zgody na wyłączenie 30% użytków rolnych, nie narażając gospodarstwa na niepowetowane straty z myślą o nowelizacji tej krzywdzącej dla nich ustawy.

Proponowane zmiany winny dać możliwość utrzymania miejsc pracy nie tylko współników podmiotów prawnych ale także pracownikom tych podmiotów, którzy podjęli w latach 90-tych wspólny trud udźwignięcia upadających PGR-ów i dali przykład innym rolnikom, że ziemia może dawać nie tylko korzyści materialne ale także społeczne. Wielu z dzierżawców jest pionierami myśli innowacyjnych w rolnictwie, wielu z nich cechuje pomoc i współpraca z okolicznymi rolnikami. W wielu wsiach zawiązały się silne więzy współpracy pomiędzy osobami prawnymi a rolnikami indywidualnymi czego przykładem są grupy producentów rolnych i te pomioty winny być przez ustawodawcę wspierane i ich sytuacja prawno-ekonomiczna powinna ulec ponownej analizie z ustaleniem czy można im przywrócić prawo do złożenia oświadczenia o wyłączeniu 30% z zaliczeniem tych gruntów, jakie z umowy już wyłączyli i ustaleniem ponownie gruntów wyłączanych i terminów ich wydania.

Każdy podmiot zanim otrzyma zgodę na przywrócenie utraconych praw, winien uzyskać opinię pozytywną z Rady Społecznej działającej przy właściwym Oddziale Terenowym ANR, a następnie na tej podstawie zwrócić się do ANR o rozpatrzenie wniosku o wyłączenie i przywrócenie prawa do przedłużenia umowy dzierżawy oraz pierwszeństwa w nabyciu.

Załącznik nr 2

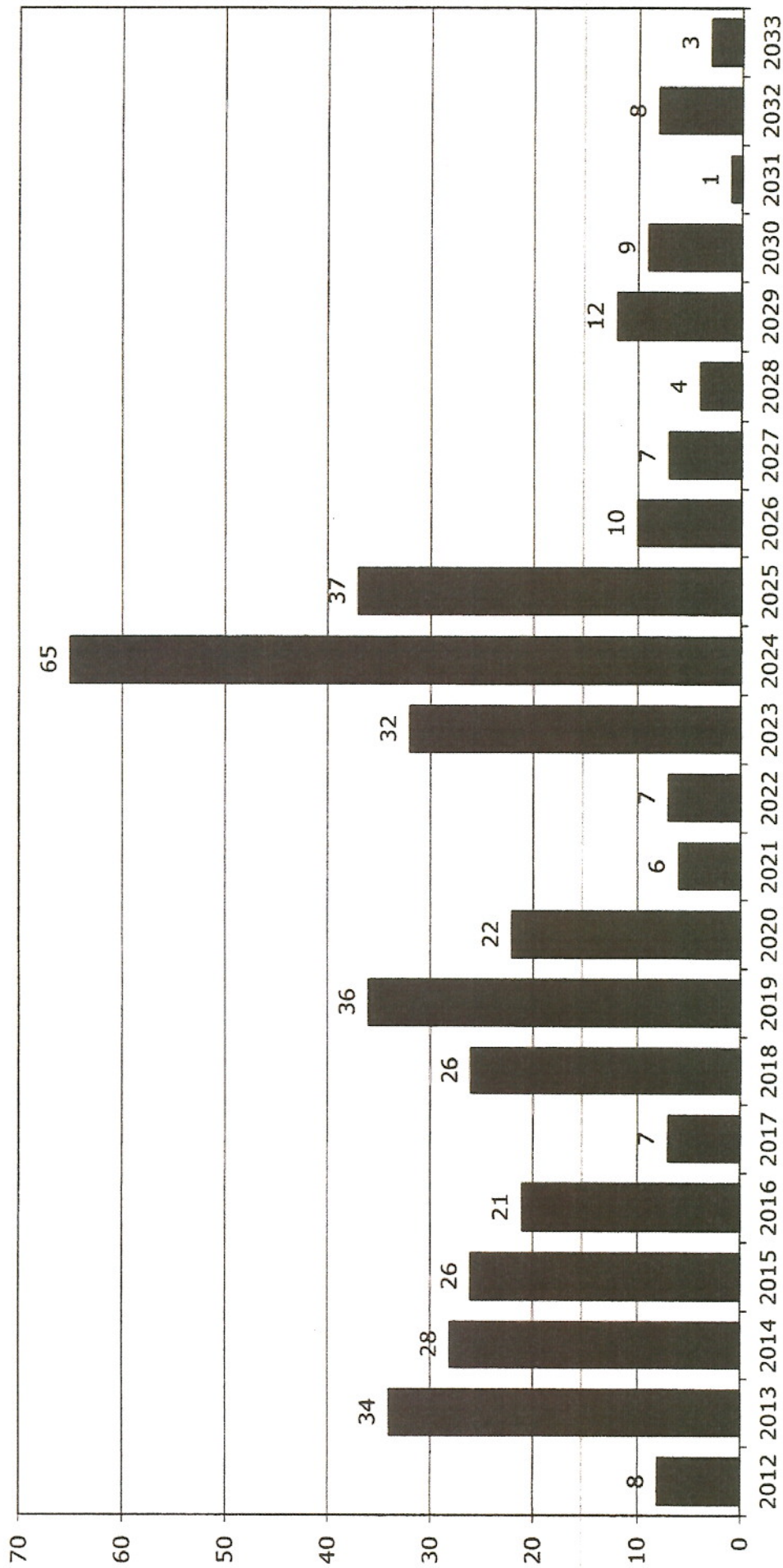
(źródło: Agencja Nieruchomości Rolnej)

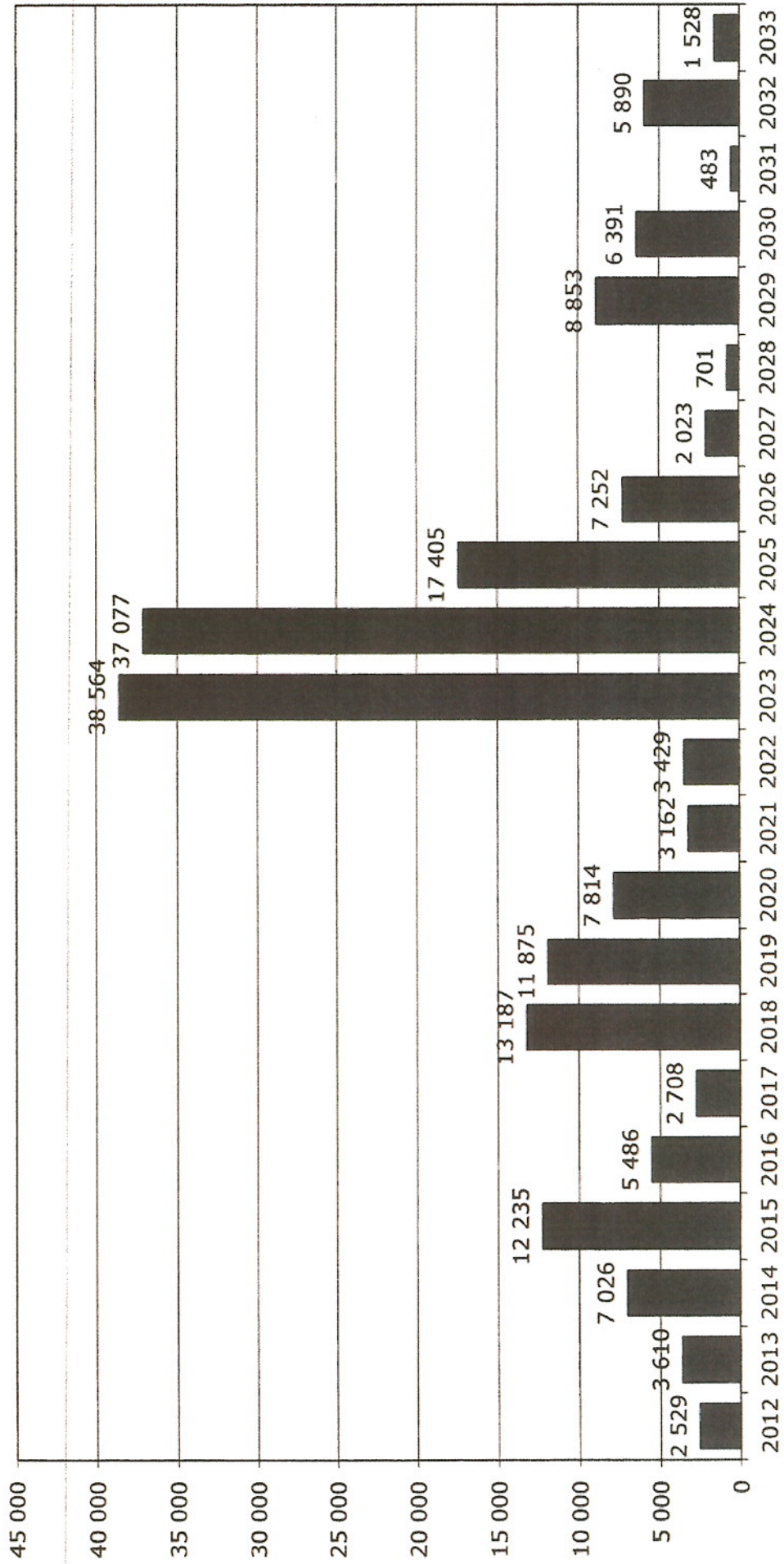
**Wygasanie umów dzierżawy, dla których dzierżawcy odrzucili zaproponowane warunki w zakresie wyłączeń "30%",
wg analizy na październik 2012 r.**

Rok	Powierzchnia (ha)		Liczba umów (szt.)	
	w roku	narastająco	w roku	narastająco
2012	2 529	2 529	8	8
2013	3 610	6 139	34	42
2014	7 026	13 165	28	70
2015	12 235	25 400	26	96
2016	5 486	30 886	21	117
2017	2 708	33 593	7	124
2018	13 187	46 780	26	150
2019	11 875	58 655	36	186
2020	7 814	66 469	22	208
2021	3 162	69 631	6	214
2022	3 429	73 060	7	221
2023	38 564	111 624	32	253
2024	37 077	148 701	65	318
2025	17 405	166 106	37	355
2026	7 252	173 358	10	365
2027	2 023	175 381	7	372
2028	701	176 082	4	376
2029	8 853	184 936	12	388
2030	6 391	191 326	9	397
2031	483	191 809	1	398
2032	5 890	197 700	8	406
2033	1 528	199 227	3	409
Razem	199 227	-	409	-

Liczba wygasających umów dzierżawy w latach 2012 - 2033 (w szt.), dla których dzierżawcy odrzucili zaproponowane warunki w ramach wyłączeń "30%".
wg. analizy na październik 2012 r.

Powierzchnia wygasających umów dzierżawy w latach 2012 - 2033 (w ha), dla których dzierżawcy odrzucili zaproponowane warunki w ramach wyłączeń "30%".
wg. analizy na październik 2012 r.

Tabela 1. Umowy dzierżaw, które dotyczą 30%

Lp.	Województwo	Umowy dzierżaw, które dotyczą wyłączenia "30%"				Zawiadomienia wysłane do dzierżawców dot. wyłączeń "30%"		Podpisane aneksy do umów dzierżawy dot. wyłączeń "30%"		Umowy dzierżawy, co do których zostały odrzucone zaproponowane warunki	
		liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów o których mowa w art. 5 ust. 1 (szt.)	w tym powierzchnia (ha)	liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)
1.	Dolnośląskie	205	69 885	6	302	205	20 154	88	9 188	117	10 965
2.	Kujawsko-pomorskie	54	34 579	0	0	54	10 374	35	7 909	19	2 465
3.	Lubelskie	3	3 082	0	0	3	920	3	920	0	0
4.	Lubuskie	72	27 029	0	0	72	7 850	61	5 949	11	1 916
5.	Łódzkie	6	2 702	0	0	6	834	4	530	2	304
6.	Małopolskie	10	833	0	0	10	229	10	229	0	0
7.	Mazowieckie	4	1 695	0	0	4	507	4	507	0	0
8.	Opolskie	65	40 709	1	4	65	12 209	48	6 021	17	6 189
9.	Podkarpackie	9	1 367	0	0	9	407	9	407	0	0
10.	Podlaskie	6	976	0	0	6	270	6	270	0	0
11.	Pomorskie	106	38 125	0	0	106	11 279	81	8 224	25	3 083
12.	Śląskie	11	4 700	2	27	11	1 410	4	206	7	1 203
13.	Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	Warmińsko-mazurskie	91	49 774	0	0	91	14 348	65	9 234	26	5 114
15.	Wielkopolskie	141	86 356	0	0	141	25 397	71	11 203	70	14 204
16.	Zachodniopomorskie	302	104 033	3	569	302	29 566	186	16 656	116	12 909
RAZEM		1 085	465 846	12	902	1 085	135 753	675	77 453	410	58 351

Uchwała Nr 12
stanowisko strony pracowników i strony pracodawców Rady Dialogu Społecznego
z dnia 27 czerwca 2016 r.
w sprawie
negatywnych skutków gospodarczych i społecznych związanych z realizacją przepisów
Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi
Skarbu Państwa

Na podstawie art. 29 w związku z art. 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. z 2015r., poz.1240) zwanej dalej „ustawą”, uchwała się co następuje:

§ 1

1. Strona pracowników i strona pracodawców Rady Dialogu Społecznego przedstawiają następujące wspólne stanowisko w sprawie negatywnych skutków gospodarczych i społecznych związanych z realizacją przepisów Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.
2. Zakres podmiotowy i przedmiotowy obowiązującej regulacji ustawowej:
  - a. wprowadzona w życie Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa objęła 1125 podmiotów gospodarczych (gospodarstw rolnych - dzierżawców) działających w obszarze rolnictwa.
  - b. podmioty te, dzierżawią od Skarbu Państwa grunty rolne łącznie o powierzchni 231986 hektarów.
  - c. przepisy cytowanej wyżej Ustawy pośrednio obligują gospodarstwa rolne (dzierżawców) do wyrażenia zgody jeszcze w trakcie trwania umowy dzierżawnej na wyłączenie 30 % dzierżawionych gruntów Skarbu Państwa do późniejszej sprzedaży tak wydzielonego arealu. Odmowa wyrażenia zgody skutkuje dla tych gospodarstw (jak wynika z Ustawy) utratę możliwości prawa pierwokupu dzierżawionych gruntów po jej zakończeniu okresu dzierżawy.
3. Negatywne skutki społeczne i gospodarcze funkcjonowania Ustawy
  - a. podmioty gospodarcze działające w sektorze rolnym (przy znanych powszechnie trudnościach w prowadzeniu działalności gospodarczej w tej branży) tracąc 30 % dzierżawionych gruntów narażone są na radykalne ograniczenie działalności lub nawet rezygnacji z jej dalszego prowadzenia.
  - b. na przestrzeni kolejnych lat obowiązywania tej Ustawy radykalnie zmniejszy się potencjał wytwórczy (obniżenie produkcji roślinnej i zwierzęcej).
  - c. utrata arealu przyniesie straty dla tych firm np., z powodu wyłączenia z użytkowania budynków i urządzeń i sprzętu, z powodu poniesienia kosztów adaptacyjnych.

d. w okresie obowiązywania Ustawy, tj. od 2012 r do 2033 r. zagrożonych utratą pracy zostanie 13591 pracowników. Wliczając do tego osoby na utrzymaniu tychże pracowników, zagrożenie ubóstwem dotyczyć będzie ok. 42.888 osób. Należy pamiętać, że tak duże ograniczenie zatrudnienia oraz wzrost ubóstwa dotknie pracowników gospodarstw rolnych pracujących w miejscu, gdzie na ogół zarówno bezrobocie, jak i ubóstwo i tak jest proporcjonalnie duże (obszary popegeerowskie).

4. **W związku z powyższymi zagrożeniami rekomenduje się Rządowi RP** za konieczne i pilne nowelizację Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa w proponowanej w załączeniu do Stanowiska kierunku.

Główni adresaci stanowiska: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Załącznikiem do niniejszego stanowiska:

1. propozycje zmian legislacyjnych Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa;
2. wykaz obszaru i czas działania Ustawy.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Za stronę pracowników

Za stronę pracodawców

Propozycja nowelizacji

Ustawy z dnia 16 września 2011 r.

o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw

(Dz. U. 2011.233.1382 z dnia 2011.11.02)

1. Po art. 4 ust. 1 dodaje się pkt „1a” i „1b” w brzmieniu:

„1a. Jeżeli umowa dzierżawy o której mowa w ust. 1 oraz umowa jaka podlegałaby ustawie na dzień 31.12.2011 r. zawiera postanowienie o możliwości wyłączenia części gruntów i w tym zakresie umowa została w całości lub w części zrealizowana przez Dzierżawcę, a dzierżawca udokumentuje w terminie 1 miesiąca od daty wejścia w życie art. 4 ust. 1 pkt 1a, społeczno-ekonomiczne powody odrzucenia propozycji wyłączenia 30% w 2012 roku, Agencja Nieruchomości Rolnych, w terminie 2 miesięcy od dnia wejścia w życie ustępu 1a, przedstawi dzierżawcom, w formie pisemnego zawiadomienia, propozycję zmian tej umowy w zakresie możliwości przywrócenia prawa do wyłączenia z dzierżawy 30% powierzchni użytków rolnych, będących przedmiotem dzierżawy, z tym że powierzchnię uprzednio wyłączoną przez Dzierżawcę na podstawie umowy, Agencja Nieruchomości Rolnych uwzględni do powierzchni 30% użytków rolnych w stosunku do wielkości powierzchni dzierżawionej na dzień 31.12.2011r”.

„1b. Jeżeli Dzierżawca wyraził zgodę na wyłączenie 30% i dotychczas nie wydał tych gruntów do zasobu, Agencja Nieruchomości Rolnych, w uzasadnionych społeczno-ekonomicznie przypadkach, ma prawo do zmiany umowy, poprzez zaliczenie do powierzchni wyłączanych 30% użytków rolnych, gruntów jakie dzierżawca wydał przed 2012 rokiem, na podstawie umowy dzierżawy.

1. Po art. 4 ust. 2 dodaje się pkt „2a” w brzmieniu:

„2b. Agencja Nieruchomości Rolnych wraz z zawiadomieniem o którym mowa w ust. 1a wezwie Dzierżawcę do wskazania działek do wyłączenia oraz podania terminów, w jakich wyda te działki, w formie pisemnego oświadczenia, w terminie 2 miesięcy od daty otrzymania zawiadomienia o jakim mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1a.

2. Po art. 4 ust. 2 dodaje się pkt „2b” w brzmieniu:

„2c. Dzierżawca w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia ustali z ANR działki wyłączane oraz ich powierzchnie i termin wydania na podstawie porozumienia i w terminie 4 miesięcy od daty otrzymania zawiadomienia o jakim mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 a, zawrze aneks do umowy dzierżawy.

3. Po art. 4 ust. 2 dodaje się pkt „2c” w brzmieniu:

Po upływie terminu o jakim mowa w ust. 2c, ANR samodzielnie wyznaczy Dzierżawcy grunty i termin ich wydania, zgodnie z ustępem 1a i prześle projekt zmiany umowy oraz wezwie Dzierżawcę do złożenia oświadczenia.”

4. Po art. 4 ust. 3 dodaje się ust. „3c” w brzmieniu:

„3c. W terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wezwania, o którym mowa w art. 4 ust. 2c, dzierżawca składa Agencji Nieruchomości Rolnych oświadczenie w formie pisemnej o:

1) przyjęciu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2c, albo

2) odrzuceniu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2c.

5. Art. 4 ust. 4 nadaje się nowe brzmienie:

„ 4. W przypadku niezłożenia w terminie oświadczenia, o którym mowa w ust. 3 oraz 3c, uznaje się, że dzierżawca odrzucił zaproponowane przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmiany umowy dzierżawy.

6. Art. 4 ust. 5 nadaje się nowe brzmienie:

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 3 pkt 1 oraz w ust. 3 c pkt 1, Agencja Nieruchomości Rolnych i dzierżawca niezwłocznie, nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia przez dzierżawcę oświadczenia o przyjęciu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy dokonują, w formie pisemnej, zmiany tej umowy oraz przedłużają termin obowiązywania umowy do maksymalnie 30 lat licząc od daty jej zawarcia z zastrzeżeniem, że zmiana wysokości czynszu dzierżawnego na kolejnych 5 lat, nie może przekraczać 100% ceny w stosunku do czynszu dotychczasowego”.

7. Po art. 4 ust. 11 dodaje się ust. „11a” i 11 b w brzmieniu:

„11a W przypadkach, o których mowa w ust. 3b i 3c oraz w przypadku zawarcia przez strony zmiany umowy w zakresie wyłączenia 30% użytków rolnych do Dzierżawcy stosuje się nadal art. 29 ust. 1 pkt 3 i art. 39 ust. 2 pkt 1 ustawy, o której mowa w art. 1 i dzierżawca ma prawo do zawarcia aneksu na przedłużenie umowy bez względu na termin w jakim umowa ulega zakończeniu.

„11 b W przypadku złożenia przez Dzierżawcę oświadczenia, o którym mowa art. 4 ust. 2 pkt 2a w zakresie wyłączenia 30%, w przypadku posiadania gruntów przez Dzierżawcę na dzień złożenia oświadczenia na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1a Agencja Nieruchomości Rolnych uznaje, że do niepodpisania aneksu w 2012 roku doszło bez winy stron, umowy dzierżawy nie wygasły i obowiązują do dnia zawarcia aneksu, o którym mowa w art. 4 ust. 5 .

8. Po art. 4 ust. 12 dodaje się ust. „3” w brzmieniu:

„3. Spełnienia zobowiązań finansowych wobec banków i ANR oraz innych instytucji finansujących, grup producentów rolnych, z którymi umowy zawarto do 31.12.2015r., nie dłużej niż o 8 lat.

9. Art. 4 ust. 13 nadaje się nowe brzmienie:

„13. Termin, o którym mowa w ust. 12, określa się na wniosek dzierżawcy składany łącznie z oświadczeniem, o którym mowa w ust. 3c pkt 1 lub 2a”.

10. Po art. 5 ust. 1 dodaje się ust. „1a” i 1b w brzmieniu:

„1a. Łączna powierzchnia użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa dzierżawiona przez osobę prawną, w przeliczeniu na procent udziałów na każdego udziałowca spełniającego kryteria rolnika indywidualnego, po dokonaniu wyłączenia nie przekraczały 300 ha, z tym że stan udziałów ustala się na dzień 31 grudnia 2011 roku.

„1b. Łączna powierzchnia użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa dzierżawiona przez osobę prawną gospodarującą w formie spółdzielni rolniczych oraz spółek , w których udziały należały w minimum 15% do byłych pracowników PGR-u, z tym że stan udziałów ustala się na dzień 31 grudnia 2015 roku”.

UZASADNIENIE

Skutkiem wprowadzenia art. 4 i 5 ustawy z 16.09.2011 r. było pozbawienie wielu dzierżawców prawa do swobodnej i przemyślanej decyzji w zakresie wyrażenia zgody lub odmowy na wyłączenie 30% użytków rolnych z zawartych przed 3.12.2011 r. umów dzierżawy.

Jak wynikało z uzasadnienia w/w ustawy różnica w powierzchni żądanej przez ANR do wyłączenia w stosunku do treści zawieranej umowy miała wynosić 10%.

Praktyka wyłoniła jednak inne zasady i ANR w związku z takim sformułowaniem przez ustawodawcę treści art. 4 ust. 1-3, zamiast uwzględnienia wcześniej wyłączonych użytków rolnych na podstawie umowy dzierżawy, musiała zażądać 30% użytków wyliczonych z aktualnej powierzchni gruntów każdego dzierżawy na dzień wysyłania zawiadomienia.

Art. 4 ustawy:

„Jeżeli umowa dzierżawy zawarta przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, przedmiotem której są nieruchomości wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa nie zawiera postanowienia o możliwości wyłączenia, o którym mowa w art. 38 ust. 1a ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, Agencja Nieruchomości Rolnych, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, przedstawi dzierżawcom, w formie pisemnego zawiadomienia, propozycję dokonania zmian tej umowy w zakresie wyłączenia z dzierżawy 30% powierzchni użytków rolnych będących przedmiotem dzierżawy.

2. Agencja Nieruchomości Rolnych wraz z zawiadomieniem, o którym mowa w ust. 1, przesyła projekt zmiany umowy dzierżawy, o której mowa w ust. 1, określający działki ewidencyjne lub ich części, które proponuje wyłączyć z dzierżawy. Przy doręczaniu zawiadomień stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

3. W terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, dzierżawca składa Agencji Nieruchomości Rolnych oświadczenie w formie pisemnej o:

1) przyjęciu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2, albo

2) odrzuceniu zaproponowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmian umowy dzierżawy zawartych w projekcie, o którym mowa w ust. 2.

4. W przypadku niezłożenia w terminie oświadczenia, o którym mowa w ust. 3, uznaje się, że dzierżawca odrzucił zaproponowane przez Agencję Nieruchomości Rolnych zmiany umowy dzierżawy”.

W praktyce wielu dzierżawców nie mogło zgodzić się na okrojenie dochodowości gospodarstwa o 50%, ponieważ doprowadziło by to do jego upadłości.

Ustawodawca w 2011 roku nie wziął pod uwagę zasadniczych kwestii w analizowaniu sytuacji każdego dzierżawcy:

1. nie dał możliwości zaliczenia do owych 30% gruntów już wyłączonych na podstawie umowy dzierżawy przez co:
  - a) część podmiotów, która wydała 20% gruntów przed 2012 rokiem musiała oddać jeszcze 30% użytków rolnych;
  - b) część podmiotów, która wydała mniej niż 20%, musiała także wydać jeszcze 30% użytków rolnych,
  - c) część podmiotów do 2012 roku zdążyła dokonać wykupu części majątku dzierżawionego i uniknęła wyłączenia 30%, ponieważ pozostało jej w dzierżawie mniej niż 428 ha,
  - d) część podmiotów nie wydała z umowy żadnego hektara i wydała tylko 30% na podstawie ustawy i zachowała uprawnienia do dalszej dzierżawy i pierwszeństwa nabycia.

2. nie uwzględniono aspektów ekonomicznych i prawnych:

- e) część podmiotów nie wydała 30%, ponieważ gospodarstwo było objęte roszczeniami byłych spadkobierców i Ci zamierzali grunty nabyte w pierwszeństwie sprzedać innemu podmiotowi, niż dzierżawca, stąd ANR nie miała możliwości realizacji celu ustawy,
- f) część podmiotów miała zaciągnięte kredyty bankowe i nie miała zgody banku na wydanie 30%, a te okoliczności nie były brane pod uwagę w ramach przesunięcia terminu wydania gruntów,
- g) część podmiotów zainwestowała w ramach grup producentów rolnych i musiała jako członek tej grupy zachować areal na niezmienionej powierzchni do zakończenia programu, a ta okoliczność nie była uwzględniana do przesunięcia terminu wydania.
- h) część podmiotów miała przyznane raty w ANR na zakup gruntów i uszczuplenie dochodów o 50% z posiadanych użytków rolnych nie dawało im szansy ich spłacenia.

2. *nie uwzględniono przy osobach prawnych stanu posiadania gruntów w stosunku do udziałów, tak jak przewidywał to art. 5 ust. 2 ustawy, przez co rodziny, które gospodarowały w formie spółek z o.o. zostały potraktowane gorzej, niż rolnicy indywidualni, albowiem trzy rodziny dzierżawiące 500 ha, musiały wydać 30% użytków rolnych a rolnik indywidualny posiadający 427 ha nie był do tego zobowiązany.*

„ Przepisów art. 4 nie stosuje się do umów dzierżawy zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w przypadku gdy:

- 1) łączna powierzchnia użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa dzierżawiona przez danego dzierżawcę w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy po dokonaniu wyłączenia nie przekraczała 300 ha, chyba, że dzierżawca złożył do Agencji Nieruchomości Rolnej wniosek o wyłączenie z dzierżawy 30 % powierzchni użytków rolnych będącym przedmiotem dzierżawy, w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, lub
  - 2) stroną umowy dzierżawy jest spółka, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 5 ust. 6 ustawy, o której mowa w art. 1, lub inna spółka prawa handlowego, w której Skarb Państwa lub instytut badawczy posiada większość udziałów lub akcji.
2. Przy ustaleniu łącznej powierzchni użytków rolnych, o której mowa w ust. 1 pkt 1, będących przedmiotem współposiadania danego dzierżawcy uwzględnia się powierzchnię nieruchomości rolnych faktycznie przez niego władanych, jeżeli w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy dzierżawca złoży pisemne oświadczenie, w którym określi łączną powierzchnię użytków rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

przez niego dzierżawionych i będących przedmiotem jego faktycznego władania, a w przypadku gdy nie można ustalić powierzchni nieruchomości rolnej faktycznie władanych przez danego dzierżawcę uwzględnia się łączną powierzchnię nieruchomości rolnych stanowiących przedmiot współposiadania.

3. *Osoba, która złożyła nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w ust. 2, podlega odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: Jestem świadom odpowiedzialności karnej za składanie fałszywego oświadczenia". Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań..*

W związku z taką treścią ustawy wiele podmiotów, biorąc pod uwagę obciążenia gospodarstwa, aspekty socjalne i stan zatrudnienia, wielość współników nie była w stanie złożyć oświadczenia o wyrażeniu zgody na wyłączenie 30% użytków rolnych, nie narażając gospodarstwa na niepowetowane straty z myślą o nowelizacji tej krzywdzącej dla nich ustawy.

Proponowane zmiany winny dać możliwość utrzymania miejsc pracy nie tylko współników podmiotów prawnych ale także pracownikom tych podmiotów, którzy podjęli w latach 90-tych wspólny trud udźwignięcia upadających PGR-ów i dali przykład innym rolnikom, że ziemia może dawać nie tylko korzyści materialne ale także społeczne. Wielu z dzierżawców jest pionierami myśli innowacyjnych w rolnictwie, wielu z nich cechuje pomoc i współpraca z okolicznymi rolnikami. W wielu wsiach zawiązały się silne więzy współpracy pomiędzy osobami prawnymi a rolnikami indywidualnymi czego przykładem są grupy producentów rolnych i te podmioty winny być przez ustawodawcę wspierane i ich sytuacja prawno-ekonomiczna powinna ulec ponownej analizie z ustaleniem czy można im przywrócić prawo do złożenia oświadczenia o wyłączeniu 30% z zaliczeniem tych gruntów, jakie z umowy już wyłączyli i ustaleniem ponownie gruntów wyłączanych i terminów ich wydania.

Każdy podmiot zanim otrzyma zgodę na przywrócenie utraconych praw, winien uzyskać opinię pozytywną z Rady Społecznej działającej przy właściwym Oddziale Terenowym ANR, a następnie na tej podstawie zwrócić się do ANR o rozpatrzenie wniosku o wyłączenie i przywrócenie prawa do przedłużenia umowy dzierżawy oraz pierwszeństwa w nabyciu.

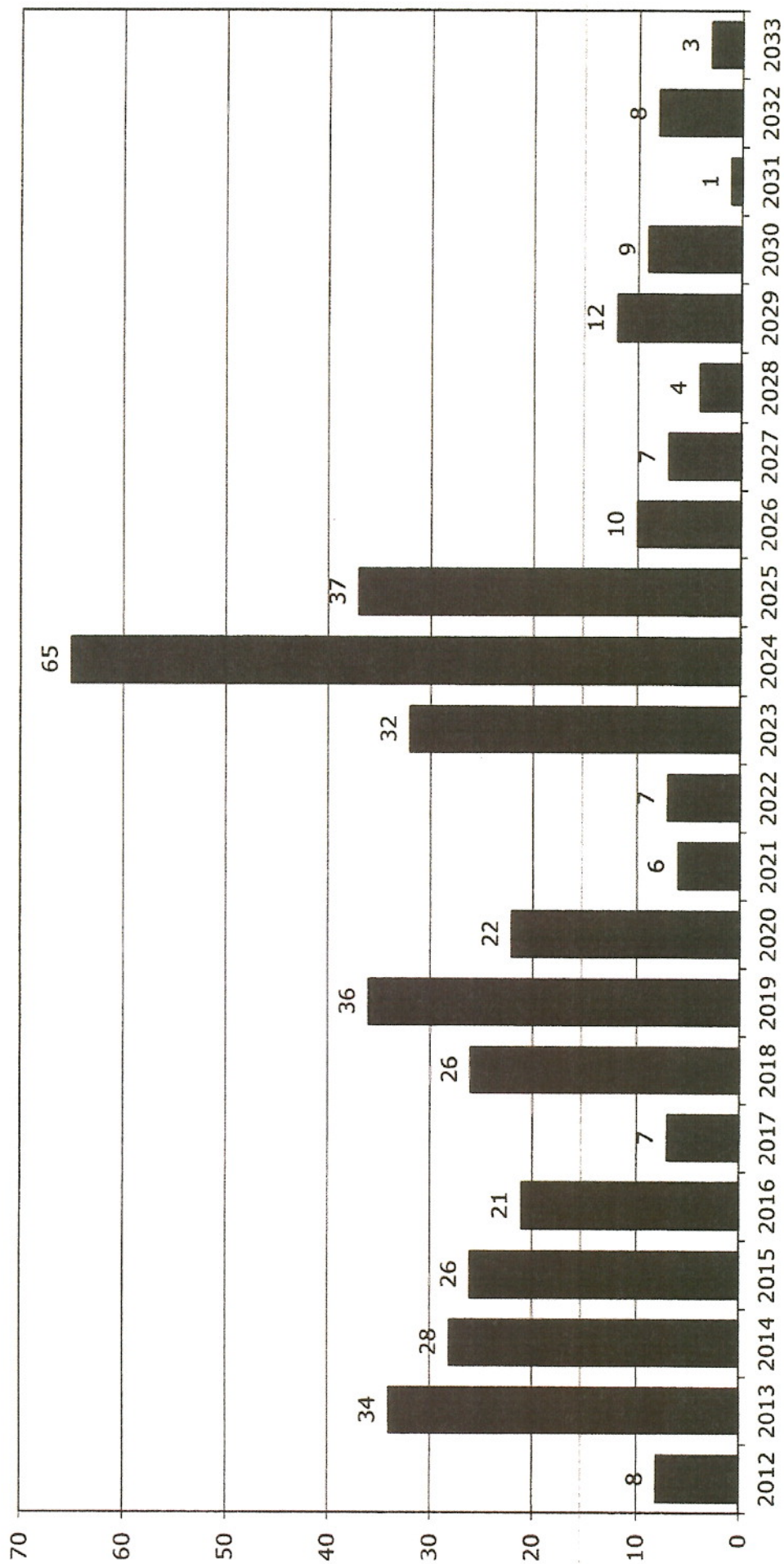
Załącznik nr 2

(źródło: Agencja Nieruchomości Rolnej)

Wygasanie umów dzierżawy, dla których dzierżawcy odrzucili zaproponowane warunki w zakresie wyłączeń "30%", wg analizy na październik 2012 r.

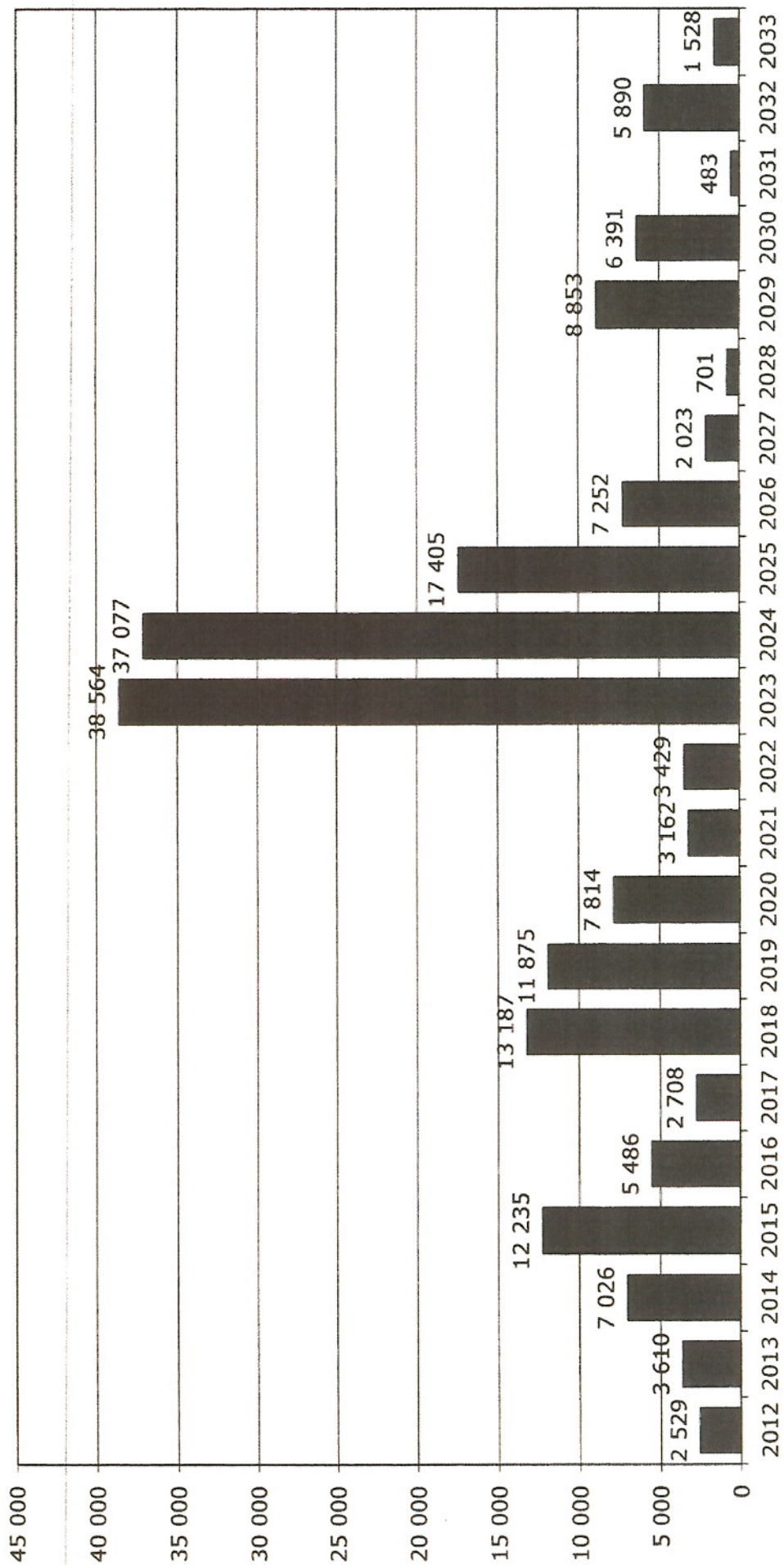
Rok	Powierzchnia (ha)		Liczba umów (szt.)	
	w roku	narastająco	w roku	narastająco
2012	2 529	2 529	8	8
2013	3 610	6 139	34	42
2014	7 026	13 165	28	70
2015	12 235	25 400	26	96
2016	5 486	30 886	21	117
2017	2 708	33 593	7	124
2018	13 187	46 780	26	150
2019	11 875	58 655	36	186
2020	7 814	66 469	22	208
2021	3 162	69 631	6	214
2022	3 429	73 060	7	221
2023	38 564	111 624	32	253
2024	37 077	148 701	65	318
2025	17 405	166 106	37	355
2026	7 252	173 358	10	365
2027	2 023	175 381	7	372
2028	701	176 082	4	376
2029	8 853	184 936	12	388
2030	6 391	191 326	9	397
2031	483	191 809	1	398
2032	5 890	197 700	8	406
2033	1 528	199 227	3	409
Razem	199 227	-	409	-

Liczba wygasających umów dzierżawy w latach 2012 - 2033 (w szt.), dla których dzierżawcy odrzucili zaproponowane warunki w ramach wyłączeń "30%".
wg. analizy na październik 2012 r.

Powierzchnia wygasających umów dzierżawy w latach 2012 - 2033 (w ha), dla których dzierżawcy odrzucili zaproponowane warunki w ramach wyłączeń "30%".
wg. analizy na październik 2012 r.

Tabela 1. Umowy dzierżaw, które dotyczą 30%

Lp.	Województwo	Umowy dzierżaw, które dotyczą wyłączenia "30%"				Zawiadomienia wysłane do dzierżawców dot. wyłączeń "30%"		Podpisane aneksy do umów dzierżawy dot. wyłączeń "30%"		Umowy dzierżawy, co do których zostały odrzucone zaproponowane warunki	
		liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów o których mowa w art. 5 ust. 1 (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)	liczba umów (szt.)	powierzchnia (ha)
1.	Dolnośląskie	205	69 885	6	302	205	20 154	88	9 188	117	10 965
2.	Kujawsko-pomorskie	54	34 579	0	0	54	10 374	35	7 909	19	2 465
3.	Lubelskie	3	3 082	0	0	3	920	3	920	0	0
4.	Lubuskie	72	27 029	0	0	72	7 850	61	5 949	11	1 916
5.	Łódzkie	6	2 702	0	0	6	834	4	530	2	304
6.	Małopolskie	10	833	0	0	10	229	10	229	0	0
7.	Mazowieckie	4	1 695	0	0	4	507	4	507	0	0
8.	Opolskie	65	40 709	1	4	65	12 209	48	6 021	17	6 189
9.	Podkarpackie	9	1 367	0	0	9	407	9	407	0	0
10.	Podlaskie	6	976	0	0	6	270	6	270	0	0
11.	Pomorskie	106	38 125	0	0	106	11 279	81	8 224	25	3 083
12.	Śląskie	11	4 700	2	27	11	1 410	4	206	7	1 203
13.	Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	Warmińsko-mazurskie	91	49 774	0	0	91	14 348	65	9 234	26	5 114
15.	Wielkopolskie	141	86 356	0	0	141	25 397	71	11 203	70	14 204
16.	Zachodniopomorskie	302	104 033	3	569	302	29 566	186	16 656	116	12 909
RAZEM		1 085	465 846	12	902	1 085	135 753	675	77 453	410	58 351

